

De tuinslang is de axillaris, de nauwe mond de gecomprimeerde art. brachialis, de wijde de artt. thoracalis, subscapularis en circumfl. humeri. Indien men nu toeziet welke van de twee stralen bij gelijktijdig spuiten het hoogst komt, zal men mijn twijfel begrijpen aan GIESEN's bewering, dat bij een gecomprimeerde arterie de stroomsnelheid grooter zal zijn.

Amsterdam, November 1935.

J. G. J. BLAISSE.

EEN NIEUW AFSNOERVERBAND.

Daar mij gebleken is, dat uit mijn artikel „Een nieuw afsnoerverband” in het nummer van 2 November j.l. van dit *Tijdschrift*, de conclusie is getrokken, dat we hier te doen hadden met een afsnoerverband, dat in het Leger zal worden ingevoerd, stel ik het op prijs te verklaren, dat dit niet in de bedoeling van mijn artikel heeft gelegen.

Bleijerheide, November 1935.

V. WINTERS.

BLAASULCUS VAN HUNNER.

Met belangstelling nam ik kennis van de waarneming van collega NIJST bij een geval van blaasulcus van HUNNER. Dat de pijn en het frequente urineeren verdwenen na de resectie van den N. praesacralis is begrijpelijk; van meer belang is het, dat drie weken na den ingreep met den cystoscoop niets meer van de zweer was te zien. Het kenmerkende van deze aandoening is echter, dat soms tijdelijk de zweer niet te zien is en zich dan later weer vertoont, vandaar de naam *elusive ulcer*. Het is dus van gewicht den patiënt te blijven controleeren, zoowel cystoscopisch als wat betreft het microscopische onderzoek van de urine (collega NIJST zag, evenals ik, in hoofdzaak roode bloedcellen), om te weten of er inderdaad blijvende genezing was of niet. Zou hij ons dit nog kunnen mededeelen? Dat de nabijheid van den uretermond blaasresectie bedenkelijk maakt, ben ik intusschen met hem eens.

Rotterdam, 24 November 1935.

E. DEDDES.

GEVAARLIJKE KWAKZALVERIJ OF MISKEND VOLKSMIDDEL?

Het artikeltje van collega PINKHOF over Haarlemmerolie is voor mij aanleiding een quaestie, welke mij reeds eenigen tijd bezig houdt, aan de Nederlandsche collegae voor te leggen:

Sinds in 1881 Haarlemmerolie door de Ver. tegen de kwakzalverij als „gevaarlijk kwakzalversmiddel” gesignaleerd werd, staat in ons land dit van ouds bekende middel op de zwarte lijst en wordt aan de opeenvolgende artsengeneraties dusdanig angst en afschuw ervoor ingeboezemd, dat ik niet geloof, dat één Nederlandsch arts het de laatste 30 jaar heeft durven voorschrijven.

Echter: in het buitenland schijnt men over deze zaak zoo geheel anders te denken; dat ik mij verplicht voel de vraag te stellen — want de waarheid kan hier moeilijk in het midden liggen — wie het feitelijk bij het verkeerde eind heeft. Zoo hoorde ik tot mijn groote verbazing van een bevriend Parijsch medicus, tevens apotheker, dat in Frankrijk de „Huile de Haarlem” door zeer vele artsen als een volwaardige specialité wordt beschouwd en zonder schade regelmatig en met succes in de practijk voorgeschreven.

Naar aanleiding van deze verrassende mededeeling heb ik eens wat in de literatuur gesnuffeld en uitsluitend in mijn eigen- wel vrij uitgebreide, doch uit den aard der zaak toch eenzijdig specialistisch georiënteerde-bibliotheek gevonden:

1°. Dat van de oudere *Duitsche* schrijvers N. ORTNER en van de jongeren B. ASCHNER in hun werken over therapie der interne ziekten dit oude middel noemen en roemen (zie N. ORTNER, *Vorlesungen über spezielle Therapie innerer Krankheiten*) 1923. 6e druk, blz. 203 — tegen pyelitis en pyelonephritis — en blz. 734 — tegen door cholangitis gecompliceerde cholelithiasis; B. ASCHNER, *Lehrbuch der Konstitutionstherapie*, 6e druk 1934, blz. 145 onder „Steinlösende Mittel”: Besonders empfehlenswert ist in dieser Hinsicht das Oleum Lini sulfuratum (Harlemer Öl) driemaal täglich 5—20 Tropfen.)

2°. Dat in den laatsten druk van het *Nouveau Traité de Médecine*, onder redactie van ROGER, WIDAL en TEISSIER, op blz. 950 deel 16 (Lever- en galwegen) over Haarlemmer olie voorkomt, onder andere „elle a l'avantage de pouvoir être prescrite dans les cas de double lithiase, biliaire et rénale.”

Uitingen als de boven geciteerde doen onwillekeurig de vraag rijzen, of misschien het ons ingehamerde oordeel niet ietwat eenzijdig is.

De terpentijnolie, waarvoor men jarenlang zoozeer bevreesd was, is als geneesmiddel weer min of meer in eere hersteld. De goede resultaten bij sommige gevallen van sepsis bijvoorbeeld zijn welbekend en ikzelf — vandaar mijn belangstelling voor dit vraagstuk — heb er mijn genezing van een zeer ernstige staphylococceninfectie aan te danken. Betreffende de werking van de *Ol. terebinthinae sulfuratum*, het hoofdbestanddeel der Haarlemmerolie, herinner ik mij uit de laatste jaren twee *zeer waardeerende* publicaties, beide over zoogenaamde nieuwe spécialité's, die in wezen vrijwel respectievelijk volledig identiek zijn aan Haarlemmerolie. (F. SACKI, *Dtsch. med. Wschr.* 1932, No. 42 over „Enatin” (HELFENBERG) tegen cholecystitis, cholangitis, cholelithiasis en nephrolithiasis; JULES LEFÈVRE (proefschrift 1934, Parijs), die besluit, dat „le sulfure de térébenthène a une action antiseptique manifeste, jamais irritante ni toxique.”)

Ik kan mij levendig voorstellen, dat collega PINKHOF na zijn wel zeer trieste ervaring Haarlemmerolie zonder meer op de lijst der gevaarlijke kwakzalversmiddelen wil handhaven, doch ik vraag mij af, of men ten onzent, gezien het oordeel van zeer ervaren buitenlanders en de talrijke nieuwe onderzoekingen op het gebied der terpentijntherapie, toch niet juister deed dit oude en blijkbaar niet zonder reden bij het volk ondanks vijftigjarige bestrijding onverminderd populaire middel een „fair trial” te geven door een hernieuwd onderzoek, hetgeen na verloop van meer dan een halve eeuw na het „doodsoordeel”, niet onbillijk mag worden geacht en mogelijkerwijze tot vinden van juist omschreven indicaties kan leiden.

Dit kan zijn nut hebben, juist in den strijd, dien collega PINKHOF reeds zoo lang en zoo verdienstelijk voert. Want werken wij, door een volksmiddel, dat in bepaalde gevallen wel degelijk werkzaam is, *ten onrechte geheel* uit te bannen, de kwakzalverij niet *zelf* in de hand?

C. VAN EMDE BOAS.

Niemand kan loochenen, dat de therapie vele middelen heeft ontleend aan de volksgeneeskunst: men denke slechts aan de kinabast en de cocabladeren. Ook niet, dat zij nuttig gebruik kan maken van zwavel en van terpentijn. Maar het aanprijzen van een middel, dat niet onschadelijk is, op de wijze zooals dat met het mengsel van terpentijnolie en bezwavelde lijnolie geschiedt, stempelt dit middel tot kwakzalversmiddel. En als het bovendien kwaad kan, is het ook gevaarlijk.

Overigens zegt het gezaghebbende boek van KLEMPERER und ROST *Arzneiverordnungslehre*, 15. Aufl. 1929:

„Das *Haarlemmer Oel*, ein beim Volk beliebtes altes äusserlich angewendetes Arcanum, besteht im wesentlichen aus *Öl. Therebinthinae sulfuratum* (hiervan zegt het boek, dat het voor inwendig gebruik „verlassen” is). Hat, innerlich genommen, zu tödlicher Vergiftung geführt”.

H. PINKHOF.

BEDDEN VOOR NEDERLANDSCHE TUBERCULOSELIJDERS IN EEN OOSTENRIJKSCH SANATORIUM.

Het comité voor Nederland van het Oostenrijksche Roode Kruis deelt in een ruim verspreide circulaire mede, dat het Sanatorium „Grimmenstein”, gelegen in de nabijheid van Weenen, tegen billijk gestelde tarieven Nederlandsche tuberculoselijdgers wil opnemen. Het comité wil gelden verzamelen, donateurs werven, om on- en minvermogende patiënten in de kosten tegemoet te komen en zoo mogelijk zich bij voortdoring van enkele bedden te kunnen verzekeren.

Dat het Oostenrijksche Roode Kruis erkentelijk is voor het vele, wat Neder-